

Lõppenud poolaasta gümnaasiumis

Gümnaasiumis käib teine õppeaasta. Uusi õpilasi selleks aastaks vastu ei võetud: EGG töövormi puhul on üks aasta liig lühike aeg, et selle jooksul midagi lõpetatuks võiks arvata.

EGG uue õppeaasta esimene kogunemine oli 14. ja 15. oktoobril. Neid kaht päeva täitsid tervenisti loogikateaduse erinevad teemad. Linnar Priimägi rääkis **definiitsioonist ja defineerimisest** klassikalises loogikas, Rein Frank tutvustas **modaalse loogika** kõige üldisemaid põhimõtteid ning Madis Kõiv **paratamatuse ja võimalikkuse probleeme filosoofia ajaloo**s, mida tänapäeval sõnastatakse modaalse loogika keeles. Jüri Alliku loengu teemaks oli **loogilise mõtlemise areng** lapsel ning Jean Piaget' osa selle uurimises. Loengutele järgnenud vestlustes teadvustus selgelt (matemaatilise) loogika valemite ja sümbolite keele tundmise vajalikkus humanitaarteadustes: tekstides valemteid nähes ei peaks humanitaarlane mitte ära kohkuma, vaid neistki (teatud keeles väljendatud) lausetest arusaama. Meie ametlik kooliharidus sellist kartmatust matemaatika keele vastu küll ei sisenda. Sama kurb on lugu teise olulise märgisüsteemi, noodikirja tundmisega (kuigi kultuurilooliselt peaks just seda nimetama teiseks kirjaoskuseks). Neist vestlustest kasvas välja mõte rääkida Gümnaasiumi järgmisel kokkusaamisel muusika keelest ja selle mõistmisest.

1. ja 2. detsembril Pärnu Lastemuusikakooli majas peetud muusikateaduse päevad oli esimene EGG üritus, mille tervenisti korraldasid gümnaasiastid ise. Kaht väga tihedat päeva sisustasid muusikateooriasse juhatavad loengud: **elementaartooriast** (kus gümnaasiastid Marko Lõhmuse juhastuse all tuletasid meelde põhiteadmisi, millest üldhariduskooli muusikaõpetus neid ilma on jätnud), **kontrapunkti**st (kus Andrus Kallastuga koos komponeeriti Palestrina stiilis *cantus firmus*'ele range reeglite järgi kontrapunkt), **harmooniaõpetusest** (kus Mart Jaanson seletas klaveri abiga konsonantsi ja dissonantsi saladusi) ning **vormiõpetusest** (ajalooline ülevaade Helena Eensaarelt), väike kontsert Hindemithi ja Stravinski muusikast, Hindemithi sümfonia põhjalik analüüs ning ettekanded formalismist muusikas. Need päevad näitasid, et konservatooriumis õppivatest gümnaasiastidest on moodustunud algatusvõimeline rühm, kes kindlasti teistele lati üsna kõrgele on seadnud. Siinkohal on sobilik tänada ka Muusikamaja pererahvast ja Pärnu Sütevaka Seltsi hea vastuvõtu ja abi eest. Sütevaka Seminari ja Gümnaasiumiga on EGG-l edaspidi suuremaid koostööplaane. Oma tegevust laiendada on EGG-l nüüd tunduvalt hõlpsam tänu tuntud kultuurimetsetenide «Tartu Maja» ja Tartu Kommertspanga toetusele, kelle abita Tartu kultuurielu küllap palju kehvem oleks, kui mitte päris ei kiratseks.

Gümnaasiumi talvine loengusessioon jäi päris aasta lõpu, 26.—29. detsembrile. Sessioon oli kavandatud tutvustama prantsuse kultuuri, ajalugu ning prantsuse vaimu avaldusi nüüdisaegses teoreetilises mõtlemises. Gümnaasiastid said ülevaate Mm-elle, Lespinasse'i salongi tegevusest (Sirje Friimägi) ja ajaloolisi taustetadmisi Stendhali «Pu-

nase ja musta» ajastu mõistmiseks (Linnar Priimägi). Loengus Prantsuse vaimust ja Noor-Eestist kõneles Ain Kaalep prantsuse kultuuri mõju tekkimise loost Eestis selle sajandi algul ning selle loo peategelasest Johannes Semperist. Jüri Allik rääkis **strukturealismist** (Lévi-Straussi mütolooogia näitel) kui spetsiifiliselt prantsuse vaimu avaldusest — väga teravmeelsest, ent pisut pealiskaudsest. Kui strukturalism pakub nüüd juba eelkõige ajaloolist huvi, siis Tiit Hennoste loengus tehti sissejuhatavaid märkusi dekonstruktsiooni teooriasse, mis on üks viimaseid «prantsuse mood» tekstoloogias.

Lisaks «prantsluse uurimisele» valmistuti sessiooni viimasel päeval eelseisva Galileikonverentsi paremaks mõistmiseks. Linnar Priimägi andis ülevaate kiriku olukorrast 16.—17. sajandi Euroopas ning katoliku usu alustest (suvel alustatud katekismuse-loengute jätkuna). Jätkusid ka Anne Lille ladina keele tunnid.

EGG talvise sessiooni ja küllap ka kogu Goethe-Seltsi eelmise aasta ürituste krooniks kujunes aga

teaduslookonverents Galileo Galileist.

Nagu ütles avasõnavõetus Seltsi teadussekretär Linnar Priimägi, on Galileo Galilei esimene selle suure murrangu esindaja loodusteaduses ja -filosoofias, millest 19. sajandil ainuvaldav teaduslik (positivistlik) mõtteviis sai ning millele viimast tõsist (kuigi edukat) vastuhakku oma «Värvusõpetuses» osutas Goethe. Nii siis tõi selle Goethe olulisima loodusteadusliku töö käsitlemine (spetsiaalselt 1988. aasta teaduskonverentsil) iseenesest EGS-i huviorbiiti Galilei isiku ja teadusliku tegevuse.

Meieni, kes me elame selle võitnud mõtteviisi ajastul, on Galileist jõudnud müüt, tema lugu on ajaloo vormunud «võitjatele» sobivamaks, ja nagu müüdi puhul ikka, toimib see struktuurina, mis end paljudeks erikujudeks genereerib, enamikus tekstides läbi paistab. Veidi lihtsustatuna võib Galilei müüdis eristada 4 põhiosa:

1. Kirik pooldab iganenud ja vale teooriat universumi ehituse kohta.
2. Galilei tõestab õige teooria paikapidavust.
3. Kirik ei võta seda omaks.
4. Galilei reedab oma tõekspidamised kohtuprotsessil.

Konverentsil heidetigi pilk selle müüdi taha, ning kolmes ettekandes puudutati selle erinevaid osi. Ülar Ploom (küla-lisesinejana Eesti Dante-Seltsist) tutvustas lühidalt Ptolemaiose maailmasüsteemi, mis oli keskajal kiriku ametlik seisukoht universumi ehituse kohta, ning näitas, kuidas see kajastub Dante «Jumaliku komöödia» «Paradiisi»-osa taevamehaanikas. Linnar Priimägi juhtis tähelepanu tunnetusteoreetilistele probleemidele Galilei juhtumisel, täpsemalt tõe allikate ja teadmise tõsikindluse arusaamade erinevusele kui kiriku ja Galilei vahelisele gnoseoloogilisele barjäärile. Madis Kõivu ettekandes anti põhjalik ülevaade Galilei kohtuprotsessi tagamaadest Fietro Redondi raamatu «Ketser Galilei» põhjal, kus selgub, et Koperniku heliotsentrilise süsteemi pooldamise süüdistus ja protsess olid vaid varikatteks ning paavst Urbanus VIII manöövraks, et päästa oma esindusteadlast jesuiitide süüdistuse eest palju tõsisemas ketserluses — atomismi pooldamises ja transsubstantsiaatsioonidogma eitamises.

Konverents avardas tunduvalt müüdi ahtaid piire Galilei ümber ning tekitas loodetavasti kõikides kuulajates indu selle vastuolulise isiku ja ajastuga edaspidi tegelda.

HEITI PAKK,
EGG direktor